

Vereniging Kinderen van Verzetsdeelnemers
1940 - 1945
35ste jaargang nr. 3, lentenummer 2024

NIEUWSBRIEF

35e jaargang nr. 3, lentenummer 2024
Verschijnt 4 x per jaar

Vereniging Kinderen van Verzetsdeelnemers
1940 – 1945 (KvV)
Oprichtingsdatum: 22 april 1989
KvK Rotterdam

SECRETARIAAT:

Stalpertstraat 110
2597 RW Den Haag
Tel.: 070 – 3544937, tussen 10 en 17 uur
Website: www.verzetskinderen.nl
E-mailadres: info@verzetskinderen.nl

PENNINGMEESTER:

Geelvinckstraat 93
1951 BB Velsen-Noord
Tel.: 0251 – 210283
Banknr. NL16 INGB 0000 195963 t.n.v. Vereniging
Kinderen van Verzetsdeelnemers 1940 – 1945

BESTUUR:

Henk Mreijen, voorzitter
Irene Rutte – Hermsen, penningmeester
Minka Kaszó, secretaris
Marc Elskamp, algemeen bestuurslid

REDACTIE WEBSITE:

Minka Kaszó, inhoud
Marc Elskamp, techniek

REDACTIE NIEUWSBRIEF:

Minka Kaszó, eindredacteur
Technische assistentie: Jurgen Schouten en Marc
Elskamp
Drukkerij: Communicatiecentrum Magneet
Omslagtekening: Willy Diemer

De redactie behoudt zich het recht voor bijdragen te redigeren en/of bijdragen in te korten of niet te publiceren zonder opgaaf van redenen. Indien u een verhaal van meer dan 2 pagina's wil publiceren, neemt u dan vooraf contact op met de redactie. Bijdragen geven de persoonlijke opvatting van de schrijvers weer en zijn ter hunner verantwoording. Kopij voor de Nieuwsbrief uitgave zomernummer 2024 moet, tenzij anders afgesproken, binnen zijn op uiterlijk 11 mei 2024. Liefst eerder. Adres: Redactie Nieuwsbrief KvV, p/a Stalpertstraat 110, 2597 RW Den Haag, mail: info@verzetskinderen.nl of bij de redacteur persoonlijk. Levert u indien mogelijk foto's ook apart in.

INHOUDSOPGAVE

Colofon en inhoudsopgave	1
Voorzitter	2
Bijeenkomsten / lotgenotencontact	3
Haiku (gedicht)	3
Rectificatie	3
Bedankje lid	4
Redactioneel	4
Najaarsbijeenkomst 2023 druk bezocht	4
Onze website en het blad	5
In Memoriam	5
Ontsapt aan arrestatie	5
Herinneringsbos La Fatarella	6
Tienermoeder	6
Dichters van later tijd (gedicht)	7
Dansen op het dodenkoord (boek lid)	8
Dankteken voor verzet in tuin	
Holocaustmuseum	9
Bevrijd (boek)	10
Mei (gedicht)	11
Snippers	11
Tweede generatie	12
Unieke foto Geuzen op transport	13
Aankondiging herdenkingsbijeenkomst	14
En nu vrij	14
Databank Museum Engelandvaarders	15
4 Mei – Avond (gedicht)	16
KvV 35 jaar	16

Spreuk van de maand:

*We mogen het verleden nimmer vergeten, omdat we daaruit lering kunnen trekken voor de toekomst.
Uit dat rijke verleden neem ik het vuur mee, niet de as.*

Kaj Munk (1898 – 1944, geliquideerd), Deens predikant, dichter, schrijver en verzetsman.

VAN DE VOORZITTER

Lieve mensen,

Het bestuur is alweer druk bezig met het programma voor 2024.

Jubileum

Belangrijk is dat wij na de ledenvergadering op 20 april 2024 in Nunspeet ons 35-jarig jubileum gaan vieren. We hebben een aantal interessante sprekers bereid gevonden om dan bij ons een praatje te houden. Ook staatssecretaris Maarten van Ooijen heeft toegezegd te zullen komen. Dat gaat natuurlijk onder het voorbehoud dat er niet in Den Haag iets onverwachts gebeurt waardoor hij daar aanwezig moet zijn. Maarten van Ooijen is demissionair staatssecretaris van Welzijn, Cultuur en Sport en heeft onder meer de portefeuille 'oorlogsslachtoffers'.

Ons bestuurslid Marc Elskamp heeft een mooi programma in elkaar gedraaid onder de titel Verleden, het Verhaal en de Verwerking. Daarin komen allerlei aspecten van ons werk aan de orde. Uiteraard zal het daarbij ook gaan over het openstellen van het archief voor de bijzondere rechtspleging na de oorlog. De projectleider Puck Huitsing zal daar een en ander over vertellen. Zij was tot voor kort programmadirecteur Netwerk Oorlogsbronnen. Brigadegeneraal Paul Hoefsloot is directeur van het Veteraneninstituut en hij zal het hebben over de hulpverlening. Sipke Witteveen is coördinator van het Landelijk Steunpunt Gast sprekers in Westerbork. Hij spreekt over het belang van vertellen en doorgeven van verhalen.

De muziek zal op die middag worden verzorgd door Tata Miranda. We zijn blij dat we die hebben kunnen strikken!

Verezetskinderen.nl

Wij nodigen u uit onze geheel vernieuwde website te bezoeken. Ons bestuurslid Marc Elskamp heeft de website nu grotendeels vernieuwd en zeer overzichtelijk gemaakt. Wanneer mensen de website bezoeken en ook lid willen worden, dan is het eenvoudig om rechtstreeks digitaal het lidmaatschap aan te vragen.

Tot dusverre deed ons lid Dimitri Gazan onze website 'erbij' naast zijn andere werkzaamheden. Dimitri is initiatiefnemer en producent van de Stichting Neerlandsch Verzetsmonument, waarvan u de website ook eens moet bezoeken. Wij zijn Dimitri erkentelijk dat hij bereid was om onze website te beheren, maar we zijn als kinderen die het ouderlijk huis verlaten. Dankbaar dat wij onze

opvoeding hebben genoten, maar we gaan nu op eigen benen staan. Dimitri: hartelijk dank.

Dankmonument

Tijdens onze laatste ledenbijeenkomst in november heeft onze donateur Maurits Cohen al wat laten weten over het Dankmonument. Door Joodse mensen is geld bijeengebracht om in het Holocaustmuseum een monument te plaatsen om de verzetsmensen te bedanken voor de hulp in oorlogstijd aan Joodse mensen en hun kinderen. Dat is toch wat anders dan in de serie over Nederland, waarin in het laatste deel over de Tweede Wereldoorlog het verzet wordt afgeschilderd als een stelletje avonturiers. Wat hulp aan Joodse mensen betreft is er absoluut geen sprake van avonturiers. Dat vereist toch een weloverwogen besluit tot hulp. Veel onderduikverleners vonden het 'gewoon' vanzelfsprekend om dat te doen. Ook se mensen die Joodse kinderen gingen redden waren bepaald geen avonturiers. Mijn ouders waren op andere plaatsen in het verzet actief, hadden nog geen eigen huis om te laten onderduiken, maar ook zij deden hun werk uit overtuiging en niet omdat het avonturiers waren. Het is buitengewoon fijn om een dankbetuiging in de vorm van dit monument te krijgen.

Dank voor het Dankmonument.

Tot slot:

Ik begon met de ledenbijeenkomst op 20 april in Nunspeet. Ik hoop velen van u daar weer te zien. Ik wens u leesplezier met dit nummer dat door Minka weer met veel zorg in elkaar is gezet.

Henk Mreijen, voorzitter

Onze voorzitter in cel 440 in het Oranjehotel, waar zijn vader zat. Foto Marion Mreijen-Havermans

LANDELIJKE BIJENKOMSTEN

Lustrumviering. Op 20 april 2024 is de Algemene Ledenvergadering (ALV), waarna we ons zevende lustrum vieren. Dit zal zoals gewoonlijk gebeuren met meerdere sprekers, levende muziek en een lopend buffet ter afsluiting. Komt allen! Misschien aanleiding voor leden die nooit of niet vaak komen (weer) eens te komen kijken? De sprekers zijn: demissionair staatssecretaris Maarten van Ooijen, Puck Huitsing (Netwerk Oorlogsbronnen), Sipke Witteveen (Landelijk Steunpunt Gastsprekers) en Paul Hoefsloot (directeur Veteraneninstituut).

Op 9 november 2024 is de Najaarsbijeenkomst. Spreker nog onbekend. Beide zijn in Nunspeet. Leden krijgen enkele weken van tevoren een mail met bijzonderheden.

Al onze bijeenkomsten zijn besloten, begeleiders mogen meekomen, mits aangemeld bij het secretariaat. Partners kunnen partnerlid worden voor € 8 per jaar. Ze horen er dan wel echt bij.

LOTGENOTENCONTACT LOKALE BIJENKOMSTEN

Nieuwe leden en leden uit andere regio's zijn overal welkom (misschien ligt uw familiale oorlogsverhaal niet daar waar u nu woont), mits aangemeld bij het secretariaat. Begeleiders mogen meekomen, eveneens mits aangemeld bij het secretariaat.

In regio Noord-Holland (Amsterdam) zijn de verdere bijeenkomsten in 2024 op de zaterdagen 22 juni en 12 oktober. De tijden: van 13.30 tot 16.00 uur. We hebben een nieuwe locatie gevonden, waar we in februari reeds bijeenkwamen. Bijzonderheden horen de leden van deze lotgenotengroep enkele weken van tevoren via de uitnodigingsmail. Leden zonder mail worden gebeld. Gastvrouw en gastheer zijn Ria Boxtart en Rob Zillesen, de laatste wordt wegens ziekte tijdelijk vervangen door Nolda Rijkenberg en Els Zillesen-Confurius.

Graag aanmelden en als u niet komt afmelden.

In regio Zuid-Holland (Maassluis) zijn de bijeenkomsten in 2024 op de zaterdagen 6 april, 21 september (stond fout in blad december) en 14 december. Tijden: van 14.00 tot 16.30 uur. De locatie is goed bereikbaar met het openbaar vervoer, er is een groot gratis parkeerterrein aan de overkant en twee invalidenplaatsen voor de deur.

De leden die op de deelnemerslijst staan krijgen enkele weken van tevoren bericht via de mail. Gastvrouw en gastheer zijn hier Jolanda van Bodegraven en Hans van Ekelenburg.

Ook hier graag aan- en afmelden.

In regio Noordoost Nederland (Groningen) zijn de bijeenkomsten in 2024 op de zaterdagen 6 april (deze datum is onder voorbehoud, houdt u uw mail in de gaten) en 19 oktober. Tijden: van 14.00 tot 16.30 uur. Ook deze locatie is goed bereikbaar met het openbaar vervoer en parkeren is er gratis.

Leden die op de lijst staan krijgen kort tevoren een mail of worden gebeld. De bijeenkomsten worden geleid door Henk Strijker.

A.u.b. graag aan- en afmelden.

In regio Zuid-Nederland (Eindhoven) zijn op verzoek van de deelnemers volgend jaar vier bijeenkomsten en wel op de zaterdagen 16 maart, 1 juni, 17 augustus en 5 oktober. Tijden: van 14.00 tot 16.30 uur. De locatie is goed bereikbaar met het openbaar vervoer en er is een klein, gratis eigen parkeerterrein.

Leden die op de deelnemerslijst staan krijgen kort tevoren bericht via de mail of worden gebeld. Gastheer en gastvrouw zijn Hein de Vries Robles en H el ene Bontjer.

Ook hier graag aan- en afmelden.

HAIKU

Een goudvlieg strijkt neer –
als een juweel troont zij
op de koeienplak.

Regina de Smit (lid KvV, † 23 juni 2023)

Wij publiceerden reeds alle haiku's die Gien ons zelf zond op deze na. Foto Biepiep.

RECTIFICATIE

In ons winternummer stond in de decemberbijlage een artikel met de titel *Het gebeurde in het Westen*, dat oorspronkelijk in De Oud-Hagenaar van 19 september 2017 stond. Een lid met verstand van dit soort zaken wees mij erop dat hier onjuiste feiten in staan en heeft dit uitgezocht.

Ten eerste heette betreffende kapelaan Van Nobelen. Hij kan feitelijk niet in de Agneskerk te

Den Haag aanwezig geweest zijn geweest, noch daar gearresteerd zijn, tijdens de kerstnacht van 1944, omdat hij sinds die zomer was overgeplaatst naar de Bonifaciuskerk in Amsterdam. Verder is hij nergens terug te vinden in de archieven van concentratiekamp Dachau en lijkt daar niet te zijn geweest. Mogelijk gaat het hier om een naamsverwisseling, maar dit konden wij niet verifiëren. De schrijver van het artikel konden wij niet bereiken.

Redactie.

BEDANKJE LID

Ons lid Marije van Urk wil hierbij graag haar dank uitspreken voor de warme belangstelling die ze van vele leden mocht ondervinden na het overlijden van haar zoon Martin. Het heeft haar goed gedaan.

REDACTIONEEL

Was het winter? Meer een kille, winderige moesson zou ik zeggen. Maar ik woon aan de kust in het Westen. In ieder geval is hij weer voorbij en ziet het er buiten vaak vrolijker uit. Als vereniging gaan wij vrolijk onze lustrumviering tegemoet. Daarover elders in dit blad op verschillende plekken meer. Wij hopen velen van u daar te zien. In juni komt er dan een lustrumnummer van dit blad, zoals traditie is inmiddels.

In dit nummer weer diverse bijdragen van leden, daar is uw redacteur altijd erg blij mee. Want: van de leden voor de leden. Blijf ze sturen!

Mocht er in juni ruimtegebrek zijn dan zijn wij van plan diverse artikelen, zoals b.v. verslagen van herdenkingen, op de website te zetten. We zien wel hoe het gaat lopen.

En ook op deze plek wil ik u leden vragen om foto's van bijeenkomsten in Nunspeet met ons te delen voor het blad en archief. In april komt onze vaste fotograaf Jurgen Schouten over uit Lissabon, dan zal hij het weer doen, maar daarna zullen er nog vele bijeenkomsten zijn zonder zijn aanwezigheid, dus graag uw foto's naar ons sturen!

Veel leesplezier, voor zover plezierig en geniet van de lente en voorzomer.

Minka Kaszó

NAJAARSBIJEENKOMST 2023 DRUK BEZOCHT

De Najaarsbijeenkomst 2023 was op 18 november en daardoor haalden we het net niet om een verslag in het winternummer te krijgen. Hierbij dus.

Het was bewolkt, buig en winderig en er waren veel files, waardoor sommige leden het niet zagen zitten om te komen en anderen te laat kwamen. Maar toch waren er 51 aanwezigen, onder wie een handvol nieuwe leden.

Na een welkomstwoord van de voorzitter, Henk Mreijen, werden de overleden leden herdacht en de huishoudelijke mededelingen gedaan.

Het bestuur, foto Mieke Mertens-Zuurveld

We begonnen het verdere programma met een extra Algemene Ledenvergadering, (ALV). Dit i.v.m. de komende nieuwe statuten, die wel in april al waren aangenomen door de aanwezige leden, maar omdat in de oude statuten stond dat er fiat gegeven moet worden door tweederde van alle leden (inbegrepen zij die niet aanwezig waren) had er dan binnen zes weken een nieuwe vergadering gepland moeten worden, waarna tweederde van de aanwezigen goedkeuring had moeten geven. Dit is niet gelukt, dus we moesten opnieuw stemmen en die 2^e vergadering werd enkele dagen na de 18^e nu wel uitgeschreven, en wel voor 16 december. Dat zinnetje over dat vereiste quorum mocht eruit, daar waren de aanwezigen het over eens. Wettelijk gezien was het ook helemaal niet nodig geweest. Voor wie bijgesloten stukken niet goed heeft gelezen: in de nieuwe statuten staat o.a. dat nazaten lid mogen worden, ook kleinkinderen dus.

Na een korte pauze om even op adem te komen was onze bestuurslid Marc Elskamp aan de beurt met zijn voordracht. Dit programmaonderdeel werd door zijn zoon David opgenomen met een camera, mede vanuit de overweging bijeenkomsten via een livestream toegankelijk te maken voor leden. Marc hield een zeer heldere verhandeling over zijn zoektocht naar wat de Na Oorlogse generatie is overkomen (waartoe hij ook hen rekent die voor en in de oorlog geboren zijn, maar na de oorlog

opgroeiden. Verder beschreef hij o.a. de genetische veranderingen die kunnen voorkomen bij ernstig trauma. En alles in begrijpelijke taal.

Er waren na afloop dan ook een heleboel vragen en persoonlijke opmerkingen.

Het werd nu tijd voor ontspanning, er kwamen drankjes en hapjes en er werd geanimeerd nagepraat en kennis gemaakt. Na afloop ging weer een groep samen uit eten op eigen kosten, we hadden een nieuw restaurant gevonden dat werkelijk uitstekend was. Een aantal mensen bleef slapen, mocht u dat een volgende keer overwegen dan vertel ik u graag in welk hotel. Ver van tevoren afspreken!

Helaas ontvingen wij verder geen foto's die gemaakt zijn tijdens deze bijeenkomst, onze vaste fotograaf woont nu in Lissabon. Wij houden ons dus in de toekomst aanbevolen voor uw foto's!

Minka Kaszó

ONZE WEBSITE EN HET BLAD

Wij zijn zo langzamerhand zowat de enige vergelijkbare vereniging geworden die nog een blad heeft dat op papier wordt gedrukt. Meer en meer stappen anderen over op het in digitale vorm uitbrengen van hun nieuws en wetenswaardigheden. Er is natuurlijk het kostenplaatje, dat alsmaar groter wordt. Subsidies zijn soms onzeker of zullen minder worden.

Wij gaan nog wel even door met het blad te laten verschijnen zoals u dat nu gewend bent. Maar we gaan ook proberen meer gebruik te maken van de website, die we tenslotte hebben.

Kijkt u daar wel eens op? Zo nee: gaat u eens naar www.verzetkinderen.nl en dan zult u zien dat de website de laatste tijd aan het veranderen is. Qua uiterlijk, maar ook qua inhoud. Ons voortvarende bestuurslid Marc Elskamp is daar voor ons mee bezig. Een hele klus, dus het zal in fasen gebeuren. Maar als u dit blad ontvangt zal het merendeel al gerealiseerd zijn.

Wij menen er goed aan te doen om b.v. de inhoud van het blad er ook op te zetten en merkten al dat er naar gekeken wordt en men het blad downloadt. Dat kun je n.l. zien. Het eerste waar Marc mee is begonnen is het mogelijk te maken dat men zich rechtstreeks via de website digitaal kan aanmelden. Dat scheelt veel werk en (soms) postzegels. Dit kan al sinds eind vorig kalenderjaar. Het leverde zeker een aantal nieuwe leden op, dat waren er in 2023 toch weer 29. En wel van alle generaties.

We zijn aan het nadenken hoe we de zaken kunnen aanpassen aan de nieuwe tijd, en dat is zeker niet te vroeg.

Fijn om een jonger bestuurslid te hebben. Wij kunnen er nog wel een gebruiken!

Minka Kaszó

IN MEMORIAM LENTE 2024

Wij vernamen het overlijden van ons lid
Henk (H.) van der Meulen

*10 augustus 1944 - † 21 november 2024

Henk was sinds 2016 lid. Vele jaren was hij bestuurslid van de Stichting Oranjehotel, waar velen van ons hem als ceremoniemeester bij herdenkingen ontmoet zullen hebben. Uw redacteur sprak hem nog dit jaar bij de herdenking.

Wij wensen zijn vrouw en verdere familie veel sterkte bij het verwerken van dit verlies.

ONTSNAPT AAN ARRESTATIE

Bergen op Zoom, 24 juni 1943:

Het is een warme dag. Joep en Henk zitten op het terras van het bekende Hotel De Draak achter een kop koffie. Ze hebben een afspraak met 'neef Jan', ook iemand uit het verzet. Hotel De Draak ligt aan de Grote Markt in Bergen op Zoom. Je hebt daar een goed zicht op de kerk aan de overkant en de straten die daar op de Grote Markt uitkomen. Op het marktplein staat een auto met een gasgenerator. Twee kerels met een regenjas aan staan daar in de generator te porren. De gasgenerator werd met hout gestookt en het was heel normaal dat men af en toe eens in het hout moest porren om het vuur brandende te houden.

Henk Mreijen sr, foto familiearchief

Vanaf de Antwerpsestraatweg links van de kerk aan de overkant komt 'neef Jan' aanlopen. Hij ziet Joep en Henk al zitten, maar laat dat niet blijken. Dat is maar goed ook, want ter hoogte van de auto blijken die mannen van de Gestapo te zijn en die arresteren 'neef Jan'.

Joep en Henk doen of hun neus bloedt, rekenen af en vertrekken in een andere richting. Met een omweg gaan ze naar de Antwerpsestraatweg, waar Henk logeert bij de zus van 'neef Jan'. Langzaam komen ze dichterbij en dan zien ze diezelfde auto al staan. Ze namen geen risico en lopen nonchalant verder over het voetpad totdat ze door het talud volledig aan het oog onttrokken zijn. Beneden bij de spoorbaan nemen ze afscheid. Ze zouden elkaar pas na de oorlog terugzien.

Joep vluchtte naar Dordrecht en zette daar zijn werk voort onder de naam Geheime Dienst Nederland. De leden van deze groep kwamen voort uit de niet gearresteerde leden van de verzetsgroep Albert. Dat was een inlichtingennetwerk van de Ordedienst.

Henk vluchtte naar Breda en heeft zich een paar maanden koest gehouden op een boerderij in de Dintherse Hoek. In het najaar van 1943 hervatte Henk zijn verzetswerk op het hoofdkwartier van de Ordedienst in de kosterij van de Ronde Lutherse kerk aan het Leidseplein in Amsterdam, waar nu het Marriott Hotel staat.

De SD bezocht kort nadat Joep en Henk aan arrestatie waren ontkomen de verloofde van Henk. Die was niet thuis en nadat dit haar ter ore was gekomen is zij ook ondergedoken.

Ik ben in november 1945 geboren en naar mijn vader genoemd: Henk. Die vertrok als KNIL-militair in augustus 1945 naar Nederlands-Indië, waar hij kans liep te sneuvelen. Vandaar mijn naam, dan had mijn moeder nog een 'Henkie'.

Henk Mreijen

HERINNERINGSBOS LA FATARELLA **Spaanse Burgeroorlog**

Ons lid Mario Kloostra stuurde een foto van zichzelf op 12 november j.l. in het Herinneringsbos La Fatarella in Spanje, naast borden waarop o.a. namen van leden van de familie Kloostra staan.

Zoals sommigen weten hebben wij een flink aantal leden waarvan de vader in de Spaanse Burgeroorlog heeft gevochten. Zij die deze oorlog overleefd hadden gingen enkele jaren later in Nederland vaak in het verzet. Dat laatste deden meerdere heren Kloostra en aangetrouwden, in het herfstnummer van ons blad stond een artikel over de plaatsing van enkele Stolpersteine voor leden van deze familie.

Ook in Spanje kwam een van hen om, en wel Henk in 1937. Arie (de vader van Mario) overleefde later met zijn broer Johan o.a. Dachau.

Mario tussen de naamborden van v.l.n.r. Arie, Johan en Henk Kloostra, foto Rosita Mergen

La Fatarella was een van de locaties van de Slag bij de Ebro, zomer 1938. Arie Kloostra was aanwezig bij die veldslag, Johan en Henk Kloostra waren elders in Catalonië. De herdenkingsborden in het Herinneringsbos bij La Fatarella werden in 2018 onthuld.

Mario liet ons verder weten dat er nu in Spanje ook Struikelstenen zijn voor in de Tweede Wereldoorlog omgekomen republikeinse oud Spanje-strijders. Deze stenen zijn zilverkleurig uitgevoerd. E.e.a. met toestemming van Gunter Demnig, de bedenker van de Stolpersteine.

Minka Kaszó

TIENERMOEDER

De KvV is opgericht ter ondersteuning van kinderen van verzetsdeelnemers. Je moest wel vertellen wat je ouders hadden gedaan, maar die gegevens gingen in een dossier dat bij het bestuur bleef. Het was toen beslist niet de bedoeling dat ze bij iedere bijeenkomst boven tafel zouden komen en dat men tegen elkaar zou opbieden wiens ouders het meest hadden gedaan. Tegenwoordig echter, is juist dit laatste meer en meer de gewoonte en dat is iets wat mij en naar ik weet meerdere andere oudere leden het meest stoort.

Het is daarom dat ik het verhaal van Willy wil vertellen. Natuurlijk is Willy niet haar echte naam, maar ter wille van haar privacy en die van haar kinderen, hou ik het daar maar bij.

Ik heb Willy mijn hele leven gekend en ik heb ook diverse keren geprobeerd haar lid van de KvV te

maken, wat ze altijd rigoureuus afwees en bij mijn laatste bezoek aan haar, begreep ik waarom.

Willy was geboren in 1930, haar vader was gemeentebestuurder en communist, een combinatie die voor de bezetter aanleiding vormde om hem zonder uitkering te ontslaan. Om aan geld te komen, huurde het echtpaar een groter huis en begon kamers te verhuren, maar op een gegeven moment kwam de Gestapo aan de deur en men wilde haar vader arresteren, wat uitliep in een handgemeen en een hartaanval van Willy's vader. De hartaanval overleefde hij niet, zijn vrouw kreeg een weduwenuitkering en voor de kinderen een wezen uitkering, waardoor het verhuren van kamers niet meer nodig was, maar de vrijgekomen ruimte werd al snel gevuld door onderduikers.

In 2019 bezocht ik Willy in het verzorgingshuis waarin zij haar laatste jaren verbleef, wij zaten gezellig koffie te drinken met iets lekkers dat ik had meegenomen erbij, toen ze mij ineens vroeg: "Jij weet toch dat ik heel jong getrouwd ben hè?" "Ja, natuurlijk, onze moeders praatten over niets anders, je was vijftien en zwanger, jouw moeder wilde absoluut geen toestemming aan de koningin vragen, dus jullie moesten wachten tot je zestien was. Jullie trouwden en kregen een kamer in het huis van je moeder, waar je toen met je 16e meteen huisvrouw en moeder werd." "Dat klopt, maar je weet niet wat eraan vooraf ging. Ik was namelijk vanaf mijn dertiende verschrikkelijk misbruikt door één van de onderduikers. Het was letterlijk een levensbedreigende situatie, want hij zei dat ik het beslist niet aan mijn moeder mocht vertellen. Als ze het te weten kwam zou ze hem namelijk de deur uitgooien en in dat geval zou hij gepakt worden en dan zou hij zorgen dat de andere onderduikers en ons hele gezin óók gepakt zouden worden.

Ik vond het vreselijk, maar ik hield mijn mond en ik was natuurlijk dolgelukkig dat we in 1945 bevrijd werden en de onderduikers vertrokken. Niet alleen ik, maar iedereen was dolgelukkig, er werd op straat gedanst en overal was het feest. Ik ontmoette toen een leuke matroos, vertelde hem dat ik achttien was en het hele leven was een feest tot hij tamelijk intiem begon te worden. Mijn eerste gedachte was: 'Hè bah, jij ook al?', maar hij was eigenlijk heel lief en het ging allemaal heel anders dan met de onderduiker. Toen bleek dat ik zwanger was, drong hij er ook meteen op aan om het aan mijn moeder te gaan vertellen. Ik zei tegen mijn moeder dat ik een vriend had en dat hij graag kennis wilde maken, waarop mamma nota bene eerst reageerde met de mededeling dat ik nog te jong was om verkering te hebben. Maar uiteindelijk stemde ze erin toe dat hij bij ons op bezoek kwam. Hij viel bijna meteen met de deur in huis door te zeggen dat we moesten trouwen en mijn moeder werd razend. Ze schreeuwde: "Ben jij helemaal besodemieterd, een

kind van vijftien?", waarop hij flauw viel, want ik had hem gezegd dat ik achttien was. Enfin, ondanks het rare begin was ons huwelijk wel een succes en we hebben het uitgehouden tot Henk tijdens een vakantie in Spanje een hartaanval kreeg en overleed."

Naar ik me herinner heb ik toen niet veel geantwoord, maar mijn hoofd zat vol vragen en ik was van plan die bij een volgend bezoek aan haar te gaan stellen. Helaas kreeg ik niet lang daarna een ongeluk en vervolgens kwam corona. Dat volgende bezoek is er daardoor nooit van gekomen en ik vond ik de vragen te ingrijpend om ze telefonisch te stellen zonder fysiek contact. Vorig jaar is Willy overleden op 92-jarige leeftijd, ik ging naar de crematie en ontmoette haar zoons na vele jaren weer. Ze waren inmiddels gepensioneerd en zelf opa's, de kleinkinderen lieten duidelijk merken dat ze dol op hun oma waren en de sfeer was geweldig, maar toch bleef bij mij vooral de vraag hangen: 'We kenden elkaar al zó lang, waarom heeft ze mij dit nooit eerder verteld?'

Marije van Urk (lid KvV)

DICHTERS VAN LATER TIJD

Dichters van later tijd, die onze verzen leest,
vervagend bij de wijn en het haardvuur gezeten,
tussen u en ons in: mist, verleden, de Lethe;
gij roert uw voet bij 't vuur, de onze is lang
ontvleesd;
turende door uw ruit, tracht onze kranke geest,
bij het zien van uw dis, zijn ijheid te vergeten;
gij slaat de bladzij om en schijnt zulks niet te
weten; -
dichters van later tijd, denkt aan wat is geweest:
ons hongeren naar recht, ons vechten met het Beest,
ons rukken, altijd weer, aan de vervloekte keten,
ons schrille noodgeschrei, als waren wij bezeten, -
bedenkt, het was wellicht voor uw bestwil het
meest:
opdat gij zingen moogt, met onbezwaard geweten,
het vrije lied waarvan geen onzer ooit geneest.

En zingt gij glanzender, als van het juk verlost, en
denkt aan de zee van bloed, die ons de vrijheid
kostte.

Bertus Aafjes (1914 -1993)

DANSEN OP HET DODENKOORD

**Hoe verzetsman Henk Das de oorlog overleefde,
maar er toch aan onderdoor ging**

Zijn zoon Ruurd (genoemd naar de verzetsnaam van zijn vader) was lid van de KvV, Ruurd overleed in oktober 2022, zijn zuster Henriëtte is op dit moment lid en dat is de aanleiding om hier het boek over hun vader te bespreken. Dat bespreken doen we uitgebreid, omdat in het boek regelmatig naar voren komt wat het oorlogsverleden van de vader voor zijn kinderen betekend heeft.

Henk Das was in WO2 in en rond Utrecht een van de provinciale leiders van de LO (Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers) en vanaf september 1944 tevens districtleider van de Centrale Inlichtingen Dienst (CID). Later zou hij toetreden tot de staf van de BS (Binnenlandse Strijdkrachten) van Gewest VIII. Hij wordt nooit gepakt, hoewel verraden, maar velen rondom hem wel.

Na de oorlog zet hij zich jarenlang in voor anderen bij de Stichting 1940 – 1945 tot hij uiteindelijk in 1967 op zijn 51^e zelf een aanvraag voor een buitengewoon pensioen indient. De held uit de oorlog is een gebroken man, overspannen en op. Hij kan niet meer.

In het boek wordt allereerst zijn jeugd beschreven. Henk (Hendrik Anthoon) Das werd in 1916 geboren in Hellevoetsluis en groeide op in een gezin met zeven kinderen. Zijn vader Bart was beroepsmilitair. In 1922 vertrok het gezin naar het plaatsje Uithoorn, in 1915 naar Gorinchem en in

1927 naar Utrecht. Na een moeizame schooltijd en het behalen van zijn HBS-diploma in 1938 kreeg Henk een burgerbaantje bij de genie en later de luchtdoelartillerie. Hij was afgekeurd voor militaire dienst. Kort daarna kon hij aan de slag op het kantoor van de Middenstands-Bedrijfsvereniging (MBV). 'Ik nam ook wel eens werk mee naar huis. Evenals tijdens mijn schooltijd was ik vaak oververmoeid.' Hij woonde nog bij zijn ouders, nu in een gloednieuwe wijk in Maartensdijk: Tuindorp. Toen de oorlog uitbrak was Henk vrijwilliger bij de luchtbescherming.

Op aandringen van zijn zoon Jan Willem legde Henk Das zijn herinneringen op zijn 86^e in 2002 vast op papier, in een eenvoudig schoolschrift.

In zijn herinnering kwam het verzet in 1941 vanuit de Februaristaking langzaam op gang. Hijzelf kwam in april 1942 via de korfbalclub daadwerkelijk in actie. Het betrof het onderbrengen van Joden op schuiladressen en om het ophalen van geld om onderduik mogelijk te maken. 'Bij mij speelde veel meer het gekrenkte rechtsgevoel'. Zelf moest hij begin 1943 na verraad plotseling onderduiken en werd hij van een gewone kantoorbediende die 's avonds en in het weekeinde mensen hielp een fulltime verzetsstrijder. Daarna vertrok hij vanuit Den Haag naar Friesland, waar niemand hem kende. Dit werd geen groot succes en hij vertrok nu naar Laren in het Gooi. In augustus 1943 keerde hij terug naar Utrecht. Hij werkt o.a. samen met Gerrit Jan van der Waal (Mees), Frits de Zwerver (dominee Slomp) en Walraven van Hall. Later ook met Johannes Post.

In het boek wordt ook de oprichting van de Landelijke Knokploegen (LKP) beschreven. In november 1943 werd Ruurd provinciaal leider van de LO voor de provincie Utrecht en de Betuwe. Aan gewapend verzet deed hij niet, met wapens kon hij niet omgaan.

Op pag. 99/100 staat een link naar een ander lid van onze vereniging: Rob Zillesen. En wel zo: beschreven wordt dat na de dood van SD-er Oelschlägel op de Apollolaan in Amsterdam als represaille 29 gevangenen werden geëxecuteerd. Een van hen was Rob's vader Jacques.

Zomer 1944 werd 'Ruurd' gevraagd met het oog op nodig veilig telefonisch contact een clandestiene telefooncentrale in Utrecht op te richten, die de naam 'het Klooster' kreeg. De centrale heeft tot het einde van de bezetting gefunctioneerd. Ruurd was er acht maanden dag en nacht beschikbaar voor. Pag. 143: 'Ik heb het gehaald.' Op 5 mei 1945 was dat het eerste dat Ruurd Das uitriep, toen duidelijk was dat de Duitse bezetter zich had overgegeven. De bevrijding kwam geen dag te vroeg voor hem. 'Ik rookte overmatig, stotterde vaak en beefde als een oude man.' ---- Wat dit met zijn mentale en

fysieke weerbaarheid gedaan had, besepte hij op dat moment nog niet.'

Na de oorlog was Henk Das eerst druk bezig met de afwikkeling van de LO en de BS in zijn eigen provincie. In oktober 1945 ging hij studeren aan de Economische Hogeschool in Rotterdam. Hij was immers nog maar een twintiger. In oktober 1947 kreeg hij de functie van directeur van het district Utrecht van de Stichting 1940 – 1945. De functie die hij zag als de vervulling van zijn leven. --- Weer cijferde hij zichzelf daarbij weg. Hij trouwde, werkte en studeerde. Er werden vier kinderen geboren, Ruurd als eerste.

'Rustig? Ik ben zeer gespannen.'

In 1949 kreeg hij zijn eerste breakdown. Hij was vele maanden tot niets in staat en verliet het gezin vaak voor weken of maanden. Deze instortingen bleven terugkomen en moeten een rol hebben gespeeld in het gezin. Pag. 177: 'Binnen het gezin werden er wel wrange grapjes over gemaakt: 'Pa is na de oorlog vaker ondergedoken geweest dan in de oorlog.'

Op pag. 181/182 wordt verteld over een jonge cliënt van Henk Das, Frank Letterie, die hij lang begeleidde. Frank was de zoon van Martinus Letterie, die in 1942 in Neuengamme omkwam. Zoals velen van ons weten is Franks dochter Martine Letterie ook lid van de KvV, dus hier is de wereld klein. Op pag. 209 wordt nog de executie aan de IJsselkade in Zutphen genoemd van o.a. vader Hermanus, van ons lid Ria Boxtart. In verband met een andere cliënt, maar toch.

Pag. 187: 'Dochter Jantien, geboren in 1961, was nog een kind maar zag als 'nakomertje' hoe haar vader steeds meer klachten kreeg en eronder leed. Hij slikte zoveel kalmeringsmiddelen dat hij regelmatig als een zombie aan tafel zat, met zijn hoofd naar beneden gezakt. Een normale jeugd had ze daardoor niet.' ---

Dochter Henriëtte, die in 1957 geboren werd, had achteraf het gevoel dat ze opgroeide tijdens de oorlog, in plaats van daarna, zo drukte die sfeer op het gezin. Jantien beschouwt zichzelf en haar broers en zuster dan ook als tweedegeneratie oorlogskinderen.'

Pag. 194, uit een interview in Het Centrum: 'Mijn zoon heeft de naam Ruurd gekregen, dat wou mijn vader graag. Maar ik zou best willen dat ik zelf niet meer zo werd genoemd, Ook die naam is een voortdurende herinnering aan m'n verleden.'(M.K.: Hoe moet dat voor zoon Ruurd geweest zijn?)

Pag. 196: 'Over zijn vertrek bij het werk van de Stichting, bijna 25 jaar na het einde van de Tweede

Wereldoorlog, zei hij: 'Het is vandaag voor mij en mijn vrouw bevrijdingsdag. Ik hang de vlag uit.'

Als eerbetoon aan hun vader Henk Das zullen dit jaar zijn dochters Jantien en Henriëtte samen met burgemeester Sharon Dijksma in Utrecht een krans leggen bij de 4 mei herdenking.

Dansen op het dodenkoord, hoe verzetsman Henk Das de oorlog overleefde, maar er toch aan onderdoor ging. Auteur Wilfred Scholten, uitgeverij Boom. ISBN 9789024452569, 2023, paperback, geïllustreerd, 237 pag., noten, literatuur, personenregister, prijs € 27,90, e-book € 24,50.

Minka Kaszó

DANKTEKEN VOOR VERZET IN TUIN HOLOCAUSTMUSEUM

Na 80 jaar worden onze (groot)ouders bedankt.

Foto Marc Elskamp

Op 17 januari was er een bijeenkomst in de tuin van het Nationaal Holocaust Museum, de voormalige Hervormde Kweekschool. Het gebouw bevindt zich tegenover de Hollandsche Schouwburg aan de Plantage Middenlaan te Amsterdam. Het museum wordt op 11 maart heropend na een verbouwing van enkele jaren. Reden van de bijeenkomst in de tuin was dat daar het Nationale Dankteken werd gepresenteerd aan pers en gasten. Wij schreven reeds diverse malen over dit Dankteken en in zijn

voorwoord ditmaal onze voorzitter Henk Mreijen ook. Achter de totstandkoming van het Dankteken zat o.a. onze donateur Maurits Cohen (89). Hij is als joods kind in de oorlog drie maal gered door het verzet, maar zijn hele familie kwam om.

Maurits is er met anderen jaren mee bezig geweest om dit dankteken te realiseren en dat is uiteindelijk gelukt.

Het monument is gemaakt door beeldend kunstenaar Gabriel Lester. Het stelt een ladder voor die vanuit de grond naar boven toe oprijst naar een vierkant met een gat erin: en erboven een luik, waardoor men kan ontsnappen. Op onze website www.verzetskinderen.nl leest u in de rubriek Publicaties een bespreking van het boek dat Maurits Cohen onlangs uitbracht over zijn leven. Al op 18 januari zette Marc Elskamp een verslag op onze website van de bijeenkomst, met een link naar een reportage van de Amsterdamse tv-zender AT5. Marc was aanwezig op de bijeenkomst. Hij werd daar ook nog geïnterviewd door o.a. Trouw, In het interview stelde hij o.a. dat de oorlog nog steeds een open wond is, ook voor veel kinderen van verzetsmensen. Marc verwees ook naar recente onderzoeken dat trauma's ook via het DNA van generatie naar generatie worden overgebracht. De naam van onze vereniging werd genoemd, daar zijn we altijd blij mee.

Op 20 maart, dus na de heropening van het museum wordt het Dankteken officieel onthuld, daar zullen tientallen leden van onze vereniging bij aanwezig zijn. In het zomernummer hopen wij hier verder aandacht aan te besteden.

Meerdere leden van de KvV hebben een rechtstreekse band met deze plekken in Amsterdam. Zo was vader Bernard van ons lid Hein de Vries Robles betrokken bij de ontsnapping van vele honderden joodse kinderen. Hij werkte als arts in de Hollandsche Schouwburg.

Minka Kaszó

BEVRIJD

Het concentratiekampsyndroom en de LSD-behandeling van Jan Bastiaans.

Links Leo van Bergen, foto Mark Beumer

Er zijn zo'n dertig belangstellenden aanwezig op donderdag 26 oktober om half acht in het Huis van de Nijmeegse Geschiedenis, een oude kerk aan het Mariënborg 26 in Nijmegen. Deze avond zal Leo van Bergen, medisch historicus, spreken over zijn recent verschenen boek: *Bevrijd, het concentratiekampsyndroom, en de LSD-behandeling van Jan Bastiaans*. Leo van Bergen vertelt dat het deze avond gaat over 'hoe er met de Tweede Wereldoorlog is omgegaan na de oorlog'. Dit is ook de inhoud van zijn boek. Het is een fascinerend boek en zeker voor ons Kinderen van Verzetsteleemers welhaast een must om te lezen. Een aanzienlijk deel van het boek gaat over professor Jan Bastiaans, psychiater in Leiden, die het KZ syndroom in de jaren zestig verwoordde en een gezicht gaf. Tot die tijd waren er de jaren vijftig van de wederopbouw en 'we kijken alleen vooruit'. KZ syndroom = een verzameling lichamelijke en geestelijke klachten ten gevolge van het verblijf in een concentratiekamp. Dit wordt later uitgebreid: je was ondergedoken, jood*1, homoseksueel, zigeuner of zat in het verzet. In Indië waren de interneringskampen.

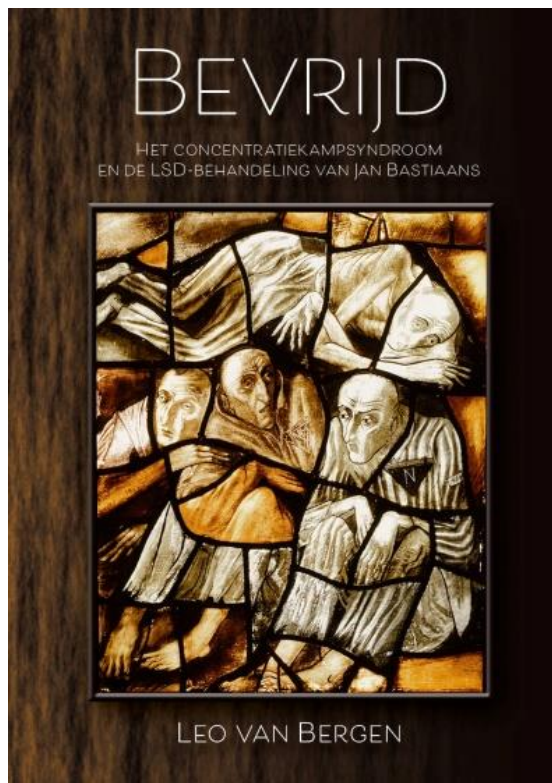
Lou de Jong kluisterde in 1966 Nederland aan de nog niet zo lang bestaande zwart-wit televisie met de serie 'De Bezetting'. Eddy de Wind, psychiater schrijft het boek 'Eindstation Auschwitz', over zijn kampverleden. Ook psychiater Viktor Frankl vestigt zijn logotherapie: hoe meer iemand in het kamp een doel voor ogen had voor de tijd na het kamp, hoe groter iemands overlevingskans was.

Jan Bastiaans, in Nederland inmiddels bekend als 'Bastiaans', paste LSD toe bij zijn behandeling in de Jelgersmakliniek in Oegstgeest. De patiënten waren vol lof en droegen hem op handen, maar sceptici vonden dat dit middel verboden moest worden (wat ook in 1966 gebeurde, behalve op medische indicatie). Dit had te maken met de hippiecultuur, waar het middel gebruikt werd om een 'trip' te maken. Uitgebreid komt de film aan bod van Louis van Gasteren: 'Begrijpt u nu waarom ik huil?' Deze film wordt ook door politici als indrukwekkend omschreven en leidt uiteindelijk tot de oprichting van Centrum '45 in 1973. De gemoederen lopen hoog op in die tijd, toen er sprake was van de vrijlating van de drie van Breda, die uiteindelijk niet doorging.

Het begrip KZ syndroom wordt in de jaren 80 vervangen door PTSS, post traumatische stressstoornis. Toen begonnen steeds meer groepen PTSS te claimen en de groep 'slachtoffers' groeit en groeit. Waren er in de jaren vijftig 4000 slachtoffers met een KZ- syndroom, in 1979 zijn het er al honderdduizend. Ook NSB'ers claimen het inmiddels, door te stellen dat zij zo slecht zijn behandeld in de interneringskampen. Zelfs Hitler,

zo stelde Bastiaans in de jaren 80, zou aan een PTSS geleden hebben door de keiharde opvoeding die hij van zijn vader had gekregen. Inmiddels, zo stelt Jolande Withuis, is anno 2023 heel Nederland slachtoffer. Kortom: de visie op wat er in de Tweede Wereldoorlog is gebeurd, is geen constante, maar fluctueert door alle jaren heen. Leo van Bergen eindigt zijn lezing met het levenseinde van Jan Bastiaans: hij ging te lang door met behandelen, mede doordat de patiënten zeiden hem niet te kunnen missen, kreeg zelfs op het eind van zijn leven te maken met een tuchtzaak en overleed, waarschijnlijk enigszins dementerend, in 1997.

Lodewijk Crijns (lid KvV)

Redactie: Alleen al in de inleiding staat voldoende interessante informatie dat er pagina's mee te vullen zouden zijn. Kort: dit boek beschrijft nauwkeurig de weg van KZ-syndroom naar PTSS, begin en ontwikkeling van behandelmethoden en de controversiële carrière van professor Bastiaans, gedocumenteerd met zeer veel citaten uit wat de pers hierover berichtte. Slotregels: 'Overeind blijft dat zonder hem het hedendaagse debat, medisch en maatschappelijk, over psychisch trauma, over het maken van terugkeerreizen en over het eventueel weer gaan gebruiken van psychedelica bij de behandeling van trauma, een geheel andere was geweest, of zelfs nagenoeg afwezig. Dit mag, zoals na zijn overlijden*² ook in het NTvG werd opgemerkt, als zijn eeuwigdurende erfenis en grote verdienste worden gezien.'

Bevrijd, het concentratiekampsyndroom en de LSD-behandeling van Jan Bastiaans, auteur Leo van Bergen, uitgeverij Quo Vadis, ISBN 978-94-92435-18-7, 2022, hardcover, geïllustreerd, 415 pag., index, noten, namenlijst, prijs € 32,50.

Redactie: *¹ jood: pag. 11: In navolging van Pieter van Os in 'Liever dier dan mens' schrijft de auteur het woord jood met een kleine letter, want met een hoofdletter geschreven wordt van het jodendom een nationaliteit gemaakt, stelt van Os.

*² 1997

MEI

Weer klimt de zon, een nieuwe mei
 roept groen en geur in 't dorre hout,
 de vogel heeft zijn nest gebouwd
 de wereld wacht een kerend tij
 en Nederland, gepijnd maar recht,
 geplaagd, vernederd nog, maar klaar
 de trots blik gevestigd naar
 een toekomst, waar het volk voor vecht,
 scheidt nieuwe moed en rukt zich vrij,
 de zon klimt hoog: weer is het mei.

Verschenen in de illegale pers in mei 1942,
 Naam dichter onbekend.

Uit: Vrouw in verzet – toen en nu, 1985,
 Feministische uitgeverij Sara.

SNIPPERS

■ Per 1 december 2023 is **Gerben van den Berg** aangetreden als **directeur** van het **Nationaal Comité 4 en 5 mei**. Hij volgde Arianne de Jong op. Van den Berg was eerder hoofd communicatie, lid van het management en woordvoerder van het Nationaal Comité.

■ Na 8 jaar algemeen directeur van **ARQ Centrum '45** te zijn geweest vertrekt Eddy Sas: hij wordt m.i.v. 1 april directeur van William Schrikker Gezinsvormen. Wie hem opvolgt was nog niet bekend toen dit blad gemaakt werd. Geneesheer-directeur is sinds 1 september 2020 dr. Athanasios Maras

■ Vanaf 29 november is op de website van het **Nationaal Archief** een lijst met erop de namen van **dwangarbeiders** in Duitsland in WO2 te zien.

■ Het **Verzetsmuseum te Amsterdam** is een van de vier Nederlandse museums die zijn genomineerd voor de European Museum of the Year **Award** 2024. De winnaar wordt bekend gemaakt tijdens de jaarlijkse EMYA-conferentie in het Portugese Portimão, van 1 t/m 4 mei 2024.

■ **Landelijk Steunpunt Gastsprekers WOII – Heden** meldt in haar Nieuwsbrief van december het volgende. Momenteel zijn er 216 gastsprekers. Daarvan vertelt 95 % over de Tweede Wereldoorlog en 5 % over andere oorlogen en/of conflict-situaties. De oudste gastspreker is 102 jaar, de jongste 41 jaar oud. 25 personen hebben dit jaar deelgenomen aan een basiscursus voor aspirant-gastsprekers, waarna 20 van hen daadwerkelijk als gastspreker zijn gestart. Over WOII vertelt 60 % van de 1^e generatie (124 personen) en 40 % van de naoorlogse generatie (82 personen). Van het totaal van de gastlessen gaat 19 % over het verzet.

■ Sinds 1 december j.l. is **Melina Kappeyne van de Copello-Rakic** de nieuwe voorzitter van de Raad van Bestuur van **Arq Nationaal Psychotrauma Centrum**. Zij volgt hiermee Jan-Wilke Reerds op.

■ **Verzetsmuseum Amsterdam** meldt op 2 januari dat het in 2023 een recordaantal van bijna 114.000 bezoekers heeft verwelkomd.

■ Schrijver Dido Michielsen houdt dit jaar de **4 mei-voordracht** in De Nieuwe Kerk in Amsterdam. Burgemeester Femke Halsema spreekt tijdens de **Nationale Herdenking op de Dam**. De **viering van de bevrijding** start dit jaar in de provincie Limburg, in Roermond. De **5 mei-lezing** wordt dit jaar gegeven door Lilian Gonçalves-Ho Kang You, jurist en mensenrechtenactivist. Na deze lezing wordt het Bevrijdingsvuur ontstoken tijdens het Bevrijdingsfestival Limburg op het ARLO-terrein in Roermond, aan de oevers van de Maas. Tegelijkertijd wordt als startsein voor alle vieringen in het hele land het vuur ontstoken op de 13 andere Bevrijdingsfestivals in het land.

■ Eind januari stuurde **Stichting 1940 – 1945** een brief rond waarin haar cliënten vernamen dat de (verzets)rapporten en (persoons)dossiers op 22 december j.l. zijn overgedragen aan het **Nationaal Archief**. De dossiers zullen voorlopig worden aangemerkt als *beperkt* openbare dossiers, ter bescherming van de privacy.

■ In september begint dit jaar de viering van **80 jaar Vrijheid** met de viering van de bevrijding van Zuid-Nederland. Januari 2025 wordt Holocaust Herinneringsmaand, april is de viering van de bevrijding van het oosten en noorden, in mei de nationale herdenking en op 15 augustus herdenken

we de bevrijding van Nederlands-Indië en dus van het Koninkrijk der Nederlanden.

TWEEDE GENERATIE

Hannie met kleinzootje Sefh, foto familiealbum

Heerlijk, zo'n klein hoopje dat zijn hoofdje zwaar tegen je schouders legt en vol vertrouwen zich overgeeft. Ik zit met mijn kleinzootje van anderhalf in de luie stoel. Het is oppasdag en hij is moe, langzaam zakt hij in slaap. Wat hou ik van dit mannetje, de liefde die je dan voelt, liefde voor je kinderen en kleinkinderen, het is zoveel groter dan de liefde voor jezelf of voor wat dan ook ter wereld. Dit wezentje is bij jou in het volste vertrouwen dat hij alle bescherming van je zal krijgen. En dan komt het weer, als een flits, de gedachten aan de oorlog, aan de moeders die tijdens de razzia's hun kinderen beschermend tegen zich aandrukten. Die bescherming uiteindelijk niet meer konden bieden, kinderen die van hen werden weggerukt om een vreselijke dood tegemoet te gaan. Je eigen kind niet kunnen beschermen, niet kunnen redden, alleen moet laten, de angst die je moet aanzien in de ogen van je kind: mama doe iets!

De onmacht, wanhoop, te erg, echt te erg voor woorden, voor zelfs de gedachten eraan. Ik probeer de gedachten snel weer van me af te duwen, soms voelt het alsof ik op zo'n moment even iets meevoel van die wanhoop. Een enorme golf van misselijkheid maakt zich van me meester, ik moet even opstaan, radio aan, liedje zingen, weg met deze gedachten. Hoe ga ik hier mee om? Het is

gebeurd, niet in het stenen tijdperk, waarin de mens nog primitief was, nee 70 jaar geleden, en niet één keer, maar duizenden keren.

De daders medemensen, soms zelf liefhebbende vaders, die dit onschuldige wezens massaal konden aandoen. Hoe heeft het ooit kunnen plaatsvinden? Hoe heeft de wereld dit kunnen laten gebeuren? Waarom komen deze gedachten nog zo vaak voorbij in mijn hoofd en hoe kunnen zoveel mensen dit verdriet al lang vergeten zijn? Ik neem me voor de zoveelste keer voor dat ik het niet al te heftig moet toelaten, maar het komt, zomaar opeens op de meest onverwachte momenten. Doen deze gedachten, dit meegevoel misschien een beetje recht aan alle slachtoffers, aan al die onschuldige mensen die ontdaan werden van alles wat een mens enigszins houvast biedt, hoe klein ook? Slachtoffers van een plan, uitgedacht tot in detail, aan kantoortafels verdomme, gewoon een vernietigingsplan om een heel volk uit te roeien, alsof het ongedierte is, op beestachtige wijze! Mijn opa, die als proefkonijn is gebruikt om de gassen op uit te proberen. Het enige wat ik altijd hoop, wat ik zo ontzettend hoop en alle slachtoffers gun, is dat er tot het laatste moment diep in henzelf nog een sprankje gevoel van eigenwaarde, een gevoel van autonomie, van heelheid, hoe klein ook, diep weggestopt in soms uitgeteerde lichamen is overgebleven, dat hen in hun stervensuur de zekerheid heeft mogen geven dat de overheerser ze hun diepste zijn nooit heeft kunnen afnemen. Dat is eeuwig, daar geloof ik in. Dat is geen troost voor wat er is gebeurd, maar geeft wel kracht voor de toekomst. En dat die kracht is achtergelaten door al deze gestorvenen bewijst wel het feit, dat de geschiedenis niet weg te poetsen is, hoe velen dat ook probeerden. Juist in deze tijd komen er musea, monumenten, herdenkingen, meer dan ooit. Al die slachtoffers hebben deze wereld, deze maatschappij mede gevormd, daar kunnen we nooit omheen. Hoe ik daar zelf mee om moet gaan, wat hierin mijn taak is, blijft een levenslange zoektocht denk ik. Dit stukje kan ik niet schrijven zonder weer te huilen, een verdriet van vóór mij, dat als een echo in mij naklinkt.

'Kom vanavond met verhalen over de oorlog die is verdwenen - Vertel ze vele malen, alle keren zal ik wenen.' Fragment Leo Vroman.

Hannie de Loos-Borsboom (lid KvV)

Redactie: op onze website www.verzetskinderen.nl vindt u gegevens over hulpverlening voor de onzen

UNIEKE FOTO GEUZEN OP TRANSPORT Vijf namen gezocht

In de Nieuwsbrief van het Nationaal Monument Oranjehotel die wij op 1 december ontvingen stond een stukje over een unieke foto. Ik citeer:

‘Namelijk de enige (foto, red.) waarop te zien is dat gevangenen vanuit het Oranjehotel door het Poortje aan de Van Alkemadelaan naar een vrachtwagen lopen voor transport naar een concentratiekamp in Duitsland.

De foto is begin april 1941 (waarschijnlijk 8 april) genomen en de gevangenen zijn leden van de Geuzen, de eerste verzetsgroep van Nederland die op transport zijn gesteld naar Buchenwald. Op 9 april 1941 komen daar 157 Nederlandse gevangenen aan, een deel van de minstens 236 Geuzen die in het Oranjehotel gevangen zaten.

Foto collectie Streekmuseum Jan Anderson

Wie zijn de vijf mannen op deze foto?

Op de foto zien we vijf mannen met hoed en tas. Zij worden omringd door een groot aantal Duitse soldaten. Een politieman met fiets lijkt tevreden toe te kijken. Wij kennen de namen van 157 gevangenen, maar weten niet wie deze vijf zijn. Het NM Oranjehotel probeert daarom hun identiteit te achterhalen.’

Wij namen contact op met NM Oranjehotel en boden aan de foto ook in ons blad te plaatsen, zodat nog meer mensen hem te zien krijgen. Dit aanbod werd in dank aanvaard. Mocht u een idee hebben wie op de foto staan: info@oranjehotel.org.

Over het onvolprezen Streekmuseum Jan Anderson in Vlaardingen schreven wij in het lentenummer van 2019, u kunt het stuk bij ons opvragen. Een bezoek aan dit charmante kleine museum is zeker de moeite waard, kijkt u op internet naar de zeer beperkte openingstijden.

AANKONDIGING HERDENKINGSBIJeenKOMST.

Op zaterdag 20 juli a.s. tussen 14.00 – 16.00 uur wordt in de Grote of St. Janskerk aan de Lange Kerkstraat te Schiedam een herdenkingsbijeenkomst georganiseerd. Dit is t.g.v. van het feit dat op 21 juli 1944 in het politiebureau aan de Lange Nieuwstraat in Schiedam 12 politiemannen zijn verraden door een mede collega aan de Duitse SD. Zij zaten in een verhoorkamer naar Radio Oranje te luisteren. De mannen zijn opgepakt, naar Duitsland afgevoerd en nooit meer teruggekomen. De bijeenkomst wordt muzikaal ondersteund door de Rotterdams politie harmonie ‘Hermandad’ en het Rotterdams politie dameskoor ‘Proces Vocaal’. Via een power point presentatie wordt uitleg gegeven hoe het de mannen verder is vergaan. Voorts zijn verschillende politiechefs en collega’s aanwezig. Veel nabestaanden zijn al uitgenodigd en daarnaast is er vrije toegang voor andere belangstellenden.

Het organiserende comité: Chiel Wilbrink, oud politiemann; Herman Noordegraaf, theoloog, historicus en schrijver; Dirk Docter, amateur historicus en schrijver; Frank van Riet, politiemann, historicus en schrijver.

Chiel Wilbrink: Van zes mannen hebben we al informatie maar van zes anderen niet. Er staat een verzoek uit bij het gemeentearchief van Schiedam om onderzoek te doen. Maar misschien komen er reacties via jullie Nieuwsbrief over de volgende politiemannen.

- a. Herman Douwe Van Linschoten, geb. 8 december 1912 in Zwammerdam. Klerk 1e klas, Overleden op 23 april 1945.
- b. Willem Verhoeven, geb. 27 oktober 1912 te 's -Hertogenbosch inspecteur van politie, overl. 28 november 1944 te Versen.
- c. Gosling Vlietstra, geb. 2 maart 1914 te Terwispe, rechercheur van politie, overl. 31 mei 1945, Bergen-Belsen.
- d. Augustus Van der List, geb. 1 april 1908 te Heerlen, rechercheur van politie, overl. 24 februari 1945, Hamburg-Hammerbrook.
- e. Gerrit Jonges, geb. 9 april 1906 te Zaandam, brigadier-rechercheur, overl. 17 december 1944, Neuengamme.
- f. Hermanus Franciscus Berhuis, geb. 24 januari 1914, inspecteur van politie, overl. 26 december 1944, Langenstein-Zwieberge.

Bij belangstelling en als u informatie hebt kunt u zich wenden tot Chiel Wilbrink, mailadres: mm.wilbrink@hotmail.com of telefonisch via 06 - 40868231.

Het pand van het politiebureau, foto Wikimedia

EN NU: VRIJ!

Rie Batelaan-van den Berg begon in juli 1941 met het bijhouden van een dagboek. Zij woonde toen met haar man Henk en zeven kinderen in een ruime dienstwoning boven een gasfabriek te Leidschendam. In september 1942 dook het joodse echtpaar Pagrach bij hen onder en kreeg er tijdens de onderduik twee kinderen. Ook andere familieleden Pagrach kwamen erbij. Allen bleven tot het einde van de oorlog daar en overleefden. Vader Henk zat verder in het verzet en o.a. bij de Binnenlandse Strijdkrachten. In 2007 publiceerde de familie de dagboeken van hun moeder, aangevuld met wat er feitelijk gebeurd was. E.e.a. werd tot stand gebracht door ons lid Machleen Batelaan, het enige na de oorlog geboren kind.

Henk en Rie Batelaan, foto familiearchief

Pag. 150: *Tussen 4 en 5 Mei, 's nachts één uur*

Nu heeft God het wonder voltooid.

Morgenochtend, acht uur, is de capitulatie van de Duitsers in Nederland een feit.

De mensen waren niet meer te houden toen vanavond het bericht was doorgekomen. Overal vreugdevuren en troepjes zingende en dansende mensen. Andries, die al op bed lag, was in een ommezentje aangekleed, en toen gingen onze vier jongens met Max en Piet er ook vandoor, getooid met oranjesjerpen. Henk en ik volgden later en toen Lea de baby had gevoed kwam ze ook nog even kijken.

Mensen, die elkander anders nauwelijks kenden, feliciteerden elkaar, het was alsof er eindelijk een ban was verbroken, die vijf jaar op ons volk heeft gedrukt. Toen we thuiskwamen tracteerde ik op een glaasje bessensap met een grote koek er bij. Het was nog maar ruim een week geleden, dat Henk die koeken kreeg. Het waren z.g. 'noodkoeken', die konden bewaard blijven voor het geval van de ergste nood. Zó stond het nog de vorige week en nú: Vrij! We hebben het Wilhelmus gezongen en toen zijn we alleen neergeknield en hebben, evenals zondagavond, gezamenlijk God gedankt, doch nú voor de definitieve uitredding.

Nu is het nacht. Ik schrijf dit in bed bij een waxinelichtje. Henk is niet thuis, is ontboden voor een spoed-conferentie. De jongens zijn eindelijk in slaap. Gelukkig maar, want morgen is het een vreugdedag. Ze zeggen: de Canadezen komen. En dat moeten we meemaken. Het is een evenement in ons leven. De Koningin en de Prinses zijn al in Brabant. Wie weet, komen ze morgen in Den Haag.

7 Mei 1945 Maandagavond, elf uur

Ik zit in de huiskamer aan tafel. 't Feestelijk rumoer van deze dag is weggestorven. Allen zijn naar bed. Alleen Henk is nog even naar z'n commandant van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten (onze vriend Boulogne) en Max is vanavond onverwachts naar Amsterdam gegaan met een schipper. Z'n hart trok tèn sterk. Lea was zielsgraag met hem meegegaan maar is gebonden door de baby. En nu zit ik hier bij een petroleumlampje en tracht te denken over wat we deze dagen hebben doorleefd. Het is ons allen eigenlijk te machtig, en pas langzaam, langzaam dringt het tot ons door wát het wil zeggen vrij te zijn. Het gaat me in zekere zin als 'oma', die, toen ze naar buiten mocht, eerst schuchter door een kiertje van het gordijn de straat in durfde kijken. De volgende dag zette ze aarzelend een paar stappen op het balkon, terwijl ze alle kanten uitkeek en vandaag is ze dan nu toch heus op straat geweest. Zo zoetjes aan raakt ze vertrouwd met het begrip vrijheid en durft ze die weer te gebruiken.

Intussen hoor ik Henk thuiskomen, zodat ik maar eindigen zal. De dag is voor hem ook zo druk geweest – hij verlangt naar een rustig praatje voor

hij naar bed gaat. Ik ben er zo trots op, dat hij bij de 'ondergrondse' strijdkrachten behoort, en dat ik dit nu openlijk schrijven mag. Hij is chef van het vervoer en van het materieel. Ik kan niet vertellen hoe gelukkig ik was, dat ik zaterdagmorgen z'n ordetekenen op z'n revers mocht naaien.

Uit: **Verborgen dagboek 1941 – 1945**, Rie Batelaan-van den Berg, uitgeverij De Nieuwe Haagsche, zie ook onze website, helaas uitverkocht.

Machleen Batelaan tijdens de presentatie, maker foto onbekend, archief Nieuwsbrief KvV

DATABANK MUSEUM ENGELANDVAARDERS

Foto Jurgen Schouten

Sinds de opening van Museum Engelandvaarders in 2015 heeft dit museum in een databank een indrukwekkende hoeveelheid gegevens bijeengebracht over mannen en vrouwen die ervoor kozen hun verzet tegen de Duitse bezetter vanuit Engeland voort te zetten. Dit digitale archief bevat inmiddels meer dan 7.000 namen en enkele duizenden foto's, filmbeelden, geluidsfragmenten en documenten en wordt voortdurend aangevuld met nieuwe informatie. Onderzoek in nationale en internatio-

nale archieven en contacten met familieleden van Engelandvaarders of andere betrokkenen leiden tot een steeds completer beeld van dit tot de verbeelding van velen sprekende hoofdstuk van de vaderlandse geschiedenis.

Bezoekers kunnen door het intikken van hun familienaam te weten komen of wellicht een familielid de oversteek naar Engeland heeft gewaagd of Engelandvaarders hulp heeft geboden.

Bij de opbouw van dit 'kenniscentrum' zijn onder meer het Nationaal Archief, het Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Stichting WO2 Sporen en het ministerie van Defensie actief betrokken. De databank is inmiddels aangesloten bij het landelijke netwerk oorlogsbronnen.nl en zal binnenkort in samenwerking met het Nationaal Archief via het internet kunnen worden geraadpleegd.

Het museum is momenteel op zoek naar gegevens over onderstaande personen. Sommigen kwamen nooit in Engeland aan, anderen overleefden de oorlog. Kunt u het museum helpen aan informatie over hen, wilt u dat dan laten weten aan de schrijver van dit artikel? En mocht uw (groot)ouder ook Engelandvaarder zijn geweest dan hoort hij dit graag, ook als de reis mislukt is.

Namenlijst:

Teunis Bronsveld (geboren op 24 april 1926 in Scheveningen)
Reinier Dalhuisen (25 november 1917 Zelhem)
Hans Königsberger (12 juli 1921 Amsterdam)
Jacob Schoute (19 november 1918 Hollum)
Jacob Philippus Hubertus Statz (30 juni 1917 Rotterdam)
Johannes Schim van der Loeff (24 mei 1884 Utrecht)
Adolf Stevens (18 augustus 1912 Maastricht)
Hendrik Sap (1 december 1913)
Hermanus Stephanus Ferdinand Scheerboom (4 februari 1912 Amsterdam)
Arie Sonneveldt (9 oktober 1913)
Nathan Schwarz (18 januari 1893 Den Haag)
Jan Olthuis (8 juni 1913 Groningen)
J.F. Bequin
A. van Doeselaar
Pieter Marinus Jager (9 augustus 1918)
A.H.M. Majoie
F.C. van Randwijck
J. Rusthoven
H. Spaan
Maarten Spaans (3 december 1924 Den Haag)
P.H. Klaassen Willem Muurling (21 maart 1919 Batavia)
Eddy Treffers (11 december 1925)
Jacob Boerema (27 november 1918 Groningen)
W. de Dolder

Willem van der Ende (12 augustus 1922, 's-Gravenzande)
J.W.H. Frantzen
L. van der Harst (29 oktober 1924)
Jacob Jager (3 juni 1925 Biersum)
J.Krayema
Maarten Rog (24 oktober 1922 Scheveningen)
F.J. Tonnon (1896 Rotterdam)

Jos Teunissen,
mailadres: teunissen.jos90@gmail.com

Redactie: Jos Teunissen is een van de oprichters van het Museum Engelandvaarders in Noordwijk. Over dit in 2015 geopende museum schreven wij in ons herfstnummer 2018. Wij sturen u het artikel gaarne toe. Het museum is een bezoek zeer waard.

4 Mei – Avond

Daar stond ik dan
Heel stil en alleen
De zon scheen en toch was het koud
Ik voelde me eenzaam en bang

Ineens, door mijn tranen heen, voelde ik warmte
Ik zag heel in de verte....

Iemand werken in een tuin
Iemand staan bij een monument
Iemand lopen op de hei
Iemand op een stille kamer
Iemand huilen

Van hen samen ging deze warmte uit
Ik voelde dat ik toch niet alleen was.

Ria Boxtart (lid en oprichter KvV)
Uit: Gedichten, herziene druk 2022.

KVV 35 JAAR

**LUSTRUMVIERING OP 20 APRIL
WIJ HOPEN U DAN TE ZIEN
Leden: let eind maart / begin april op
uw mail of post voor verdere gegevens**